

**EUROPOS SĄJUNGOS
TARYBA**

**Briuselis, 2011 m. rugsėjo 13 d. (14.09)
(OR. en)**

14045/11

CONSOM 142

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinio sekretoriaus, kurio vardu pasirašo direktorius Jordi AYET PUIGARNAU
gavimo data:	2011 m. rugsėjo 9 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Uwe CORSEPIUS
Komisijos dok. Nr.:	KOM(2011) 547 galutinis
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyvos 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo, su pakeitimais, padarytais 1999 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/34/EB, taikymo ketvirtoji ataskaita

Delegacijoms pridedamas Komisijos dokumentas KOM(2011) 547 galutinis.

Pridedama: KOM(2011) 547 galutinis

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.9.8
KOM(2011) 547 galutinis

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI**

**1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyvos 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų
teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo, su
pakeitimais, padarytais 1999 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva
1999/34/EB, taikymo ketvirtoji ataskaita**

(Tekstas svarbus EEE)

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI**

**1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyvos 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų
teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo, su
pakeitimais, padarytais 1999 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva
1999/34/EB, taikymo ketvirtoji ataskaita**

(Tekstas svarbus EEE)

TURINYS

1.	ĮVADAS.....	3
2.	TREČIOJI DIREKTYVOS 85/374/EEB TAIKYMO ATASKAITA (2001–2005 m.)	4
3.	DIREKTYVOS 85/374/EEB TAIKYMAS 2006–2010 m.	4
3.1.	Teisingumo Teismo praktika.....	5
3.1.1.	Prejudiciniai sprendimai (SESV 267 straipsnis)	5
3.1.2.	Tiesioginiai ieškiniai (SESV 258 ir 260 straipsniai)	6
3.2.	Nacionalinių ekspertų ir patariamųjų grupių pateikta informacija.....	6
3.3.	Kiti su direktyvos taikymu susiję klausimai	10
4.	IŠVADA.....	10

1. ĮVADAS

Direktyva 85/374/EEB (toliau – direktyva)¹ siekiama suderinti valstybių narių teisės aktus, kuriais reglamentuojama gamintojų atsakomybė už gaminių su trūkumais padarytą žalą. Šioje direktyvoje nustatytas gamintojo atsakomybės be kaltės principas, pagal kurį visi kilnojamųjų gaminių su trūkumais gamintojai privalo atlyginti žalą, padarytą asmens fizinei gerovei arba turtui, nepriklausomai nuo to, ar žala padaryta dėl to asmens aplaidumo.

Ši direktyva taikoma visiems Europos ekonominėje erdvėje, t. y. Europos Sąjungos valstybėse narėse, Norvegijoje, Lichtenšteine ir Islandijoje parduodamiems gaminiais². Joje nustatyta, kad kompensacija už materialinę žalą mokama tik kai žala padaryta asmeniniam naudojimui ar vartojimui skirtam turtui, nustačius 500 eurų franšizę. Direktyvoje nustatyti senaties terminai ir draudžiamos nuostatos, ribojančios gamintojo atsakomybę arba ją atleidžiančios nuo tokios atsakomybės. Šioje direktyvoje nurodyta, kad gamintojas nėra laikomas atsakingu jam įrodžius tam tikrus faktus, pvz., kad jis neišleido gaminio į apyvartą, kad trūkumas atsirado siekiant, kad gaminys atitiktų privalomus valdžios institucijų reikalavimus, arba kad trūkumo nebuvo galima pastebėti dėl gaminio išleidimo į apyvartą metu egzistavusio mokslo ir technikos žinių lygio.

Direktyva 85/374/EEB neturi poveikio nukentėjusio asmens teisėms, kurias jis gali turėti pagal sutartinės ar nesutartinės atsakomybės teisės nuostatas arba pagal specialią atsakomybės sistemą, galiojusią pranešimo apie šią direktyvą metu³. Be to, šia direktyva nepažeidžiamos nacionalinių teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios nematerialinės žalos kompensavimą.

Pagal šios direktyvos 21 straipsnį Komisija reguliariai vertina atsakomybę už gaminius reglamentuojančios teisinės sistemos veiksmingumą. Komisija jau parengė tris šios direktyvos taikymo ataskaitas⁴.

Šis dokumentas – ketvirtoji direktyvos taikymo ataskaita. Joje nagrinėjamas direktyvos taikymas 27 valstybėse narėse 2006–2010 m. Šiuo tikslu Komisija išsiuntė klausimyną valstybėms narėms ir neoficialių patariamųjų grupių nariams, prašydama visų pirma pateikti informacijos, susijusios su ankstesnėje ataskaitoje nagrinėtais klausimais.

¹ 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyva 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo (OL L 21, 1985 8 7, p. 29) su pakeitimais, padarytais 1999 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/34/EB (OL L 141, 1999 6 4, p. 20) ir klaidų ištaisymu (OL L 283, 1999 11 6, p. 20).

² Direktyva 99/34/EB buvo išplėsta Direktyvos 84/374/EEB taikymo sritis, įtraukiant žemės ūkio ir žuvininkystės produktus. Tačiau į pagrindinės direktyvos taikymo sritį aiškiai neįtraukta branduolinė energija.

³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas keletą kartų patvirtino, kad Direktyva 85/374/EEB nustatyta sistema nepanaikina kitų sutartinės ar nesutartinės atsakomybės nuostatų taikymo, jei šios grindžiamos skirtingu pagrindu (žr., pvz., EBT 2006 m. sausio 10 d. sprendimą byloje C-402/03, rink. 2006, p. I-199).

⁴ 1995 m. gruodžio 13 d. COM(1995) 617, 2001 m. sausio 31 d. COM(2000) 893 ir 2006 m. rugsėjo 14 d. COM(2006) 496.
(http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/liability/index_en.htm).

2. TREČIOJI DIREKTYVOS 85/374/EEB TAIKYMO ATASKAITA (2001–2005 M.)

Trečiojoje Direktyvos 85/374/EEB taikymo ataskaitoje padaryta išvada, kad šia direktyva pavyko užtikrinti pusiausvyrą tarp vartotojų interesų ir vidaus rinkos politikos krypčių. Bendroje ataskaitos išvadoje teigta, kad direktyva buvo įgyvendinama veiksmingai ir kad jos keisti nebūtina. Nors kartais atsirasdavo skirtumų taikant nacionalinius teisės aktus, tai neturėjo poveikio vidaus rinkos veikimui.

Komisija pasiūlė toliau nagrinėti, kaip veikia direktyva, visų pirma – jos nuostatų poveikį prievolei įrodyti, gynybos būdams arba patirtai materialinei žalai nustatytai 500 eurų franšizei, kad būtų galima imtis veiksmų, jei nustačius nacionalinius skirtumus paaiškėtų, kad būtina veikti ES lygmeniu.

3. DIREKTYVOS 85/374/EEB TAIKYMAS 2006–2010 M.

Nagrinėjamu laikotarpiu Komisija toliau vykdė direktyvos perkėlimo ir įgyvendinimo valstybėse narėse kontrolę.

Daugelyje valstybių narių nacionalinės nuostatos, kuriomis įgyvendinama direktyva, paprastai taikomos kartu su kitais teisės aktais, reglamentuojančiais sutartinę, nesutartinę ar kitą atsakomybę. Šių skirtingų nuostatų suderinamumas, nustatytas direktyvos 13 straipsniu, vertinamas palankiai, nes įvairiomis taisyklėmis gerinama vartotojų apsauga.

Iš šiai ataskaitai parengti surinktų duomenų matyti, kad kai kuriose valstybėse narėse, tarp kurių – Austrija, Ispanija, Italija, Lenkija, Prancūzija ir Vokietija, pateikiama vis daugiau ieškinių dėl atsakomybės už gaminius remiantis nacionaliniais įstatymais, kuriais įgyvendinama direktyva. Pastebėta, kad pastaraisiais metais kai kuriose iš šių valstybių narių padidėjo bendras dėl atsakomybės už gaminių pateiktų ieškinių skaičius; taip pat juose santykinai dažniau remtasi direktyva, o ne su sutartine ar civiline atsakomybe susijusiomis nuostatomis.

Pastaraisiais metais ieškinių, pateiktų dėl atsakomybės už gaminių, skaičius padidėjo daugiausia dėl išorinių veiksnių, kaip antai didesnis vartotojų informuotumas, geresnis jų veiklos organizavimas arba patobulėjusios informacijos teikimo priemonės. Vis dėlto, atrodo, kad kai kuriose valstybėse narėse, pvz., Jungtinėje Karalystėje, tokių veiksmų nesiimama dėl procedūros kainos.

Greitas nacionaliniams teismams pateiktų ieškinių išnagrinėjimas priklauso nuo nacionalinių civilinės teisės sistemų išsamumo ir veiksmingumo. Tais atvejais, kai atsakomybė nekelia abejonių (t. y. kai trūkumas, žala ir priežastinis ryšys yra aiškūs), šie skundai nagrinėjami pagal neteisminę procedūrą, todėl patirta žala nukentėjusiesiems atlyginama nedelsiant⁵.

⁵ Pavyzdžiui, Austrija ir Latvija informavo apie neteisminius susitarimus, pvz., dėl kūdikio nukritimo nuo vystymo stalo, kuris atsilenkė atgal (1 500 EUR kompensacija); kojų nudegimo nulūžus fondu indo rankenai (2 500 EUR); skausmo ir apsinuodijimo simptomų, atsiradusių suvartojus gudobelės sėklomis užkrėstą sorų patiekalą (1 000 EUR) arba dėl sunkaus sužalojimo, nukritus nuo su trūkumais pagaminto fotelio (5 000 EUR).

3.1. Teisingumo Teismo praktika

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – Teismas) toliau tikslino Direktyvos 85/374/EEB nuostatas, taip padėdamas išvengti skirtingo jos aiškinimo. Teismas daug kartų sprendė klausimus, susijusius su šios direktyvos ir nacionalinių nuostatų, kuriomis ji perkeliama, ryšiu. Jis priėmė sprendimą dėl bendro Direktyvos 85/374/EEB suderinimo lygio; pvz., direktyva valstybėms narėms neleidžiama nustatyti palankesnių vartotojams nuostatų dėl senaties terminų. Teismas taip pat patvirtino, kad valstybės narės gali taikyti kitas nei atsakomybės be kaltės nuostatas, pagal kurias aplaidumo ar klaidos atveju tarpininko atsakomybė galėtų būti lygiavertė gamintojo atsakomybei.

2006–2010 m. Teismas priėmė šešis sprendimus su Direktyva 85/374/EEB susijusiose bylose. Du sprendimai priimti taikant antro kreipimosi į Teismą procedūrą (SESV 260 straipsnis, buvęs EB sutarties 228 straipsnis).

3.1.1. Prejudiciniai sprendimai (SESV 267 straipsnis)

Byloje *Skov prieš Bilka Lavprisvarehus*⁶ Teismas nusprendė, kad Direktyva 85/374/EEB turi būti aiškinama kaip draudžianti nacionalines nuostatas, pagal kurias gaminio su trūkumu tiekėjas kitais nei direktyvos 3 straipsnio 3 dalies baigtiniame sąraše nurodytais atvejais privalo prisiimti atsakomybę be kaltės, kuri pagal direktyvą nustatoma ir priskiriama gamintojui. Vis dėlto, Teismas patikslino, kad direktyva nedraudžia taikyti nacionalinės taisyklės, pagal kurią tiekėjas privalo be jokių apribojimų atsakyti už žalą, padarytą dėl gamintojo kaltės.

Byloje *Declan O'Byrne prieš Sanofi*⁷ Teismas priėmė sprendimą dėl direktyvos 11 straipsnyje minimos sąvokos „gaminio išleidimas į apyvartą“, kuria remiantis pradedamas skaičiuoti atsakomybės už gaminius su trūkumais senaties terminas. Teismas patikslino, kad gaminyje laikomas išleistu į apyvartą, kai baigiasi gamintojo įgyvendinamas gamybos procesas ir prasideda prekybos procesas, kurio metu gaminyje siūlomas visuomenei naudoti ar vartoti.

Teismas dar patikslino sprendimą dėl direktyvos 11 straipsnio aiškinimo sprendime *Aventis Pasteur SA prieš OB*⁸; šis straipsnis turi būti aiškinamas kaip draudžiantis nacionalines nuostatas, kuriomis leidžiama nagrinėjant bylą vieną atsakovą pakeisti kitu, taikyti taip, kad praėjus tame straipsnyje nustatytam terminui būtų galima gamintoją, kaip apibrėžta šios direktyvos 3 straipsnyje, įtraukti kaip atsakovą į per minėtą terminą pradėtą teismo bylą prieš kitą nei jis asmenį. Po to Teismas patikslino, kad 11 straipsnis turi būti aiškinamas kaip nedraudžiantis nacionaliniam teismui nuspręsti, kad per tame straipsnyje nustatytą terminą pradėtoje teismo byloje prieš gamintoją, kaip apibrėžta Direktyvos 85/374/EEB 3 straipsnio 1 dalyje, visiškai priklausančią patronuojamąją bendrovę ši gali būti pakeista minėtu gamintoju, jeigu teismas konstatuoja, kad iš tiesų susijusį gaminį į apyvartą išleido šis gamintojas.

Galiausiai Teismas taip pat patikslino tiekėjo atsakomybę. Direktyvos 3 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad jei nuo gaminio su tariamais trūkumais nukentėjęs asmuo, prieš pradėdamas naudotis savo teisėmis šio gaminio tiekėjo atžvilgiu, pagrįstai negalėjo nustatyti

⁶ ESTT 2006 m. sausio 10 d. sprendimas byloje C-402/03. Rink. 2006 m., p. I-199.

⁷ ESTT 2006 m. vasario 9 d. sprendimas byloje C-127/04. Rink. 2006 m., p. I-1313.

⁸ ESTT 2009 m. gruodžio 2 d. sprendimas byloje C-358/08. Rink. 2009 m., p. I-11305.

jo gamintojo, minėtas tiekėjas turi būti laikomas gamintoju, visų pirma siekiant taikyti šios direktyvos 11 straipsnį, jeigu savo iniciatyva ir nedelsdamas nepranešė nukentėjusiajam apie gamintojo arba jo tiekėjo tapatybę, o tai turi patikrinti nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes.

Byloje *Moteurs Leroy Somer prieš Dalkia France*⁹ Teisingumo Teismas nusprendė, kad direktyva turi būti aiškinama kaip nedraudžianti aiškinti nacionalinės teisės ar nusistovėjusios nacionalinių teismų praktikos taip, kad nukentėjęs asmuo galėtų reikalauti atlyginti žalą, padarytą profesiniam naudojimui skirtam turtui, kuris buvo naudojamas pagal šią paskirtį, tik jei tas nukentėjęs asmuo įrodo padarytą žalą, gaminio trūkumą ir priežastinį ryšį tarp šio trūkumo ir padarytos žalos.

3.1.2. Tiesioginiai ieškiniai (SESV 258 ir 260 straipsniai)

Teismas 2002 m. balandžio 25 d. sprendime, priimtame byloje *Komisija prieš Prancūzijos Respubliką*¹⁰, konstatavo, kad Prancūzija nevykdė įsipareigojimo teisingai perkelti direktyvą 85/374/EEB. Kadangi šis Teismo sprendimas buvo įvykdytas tik iš dalies, Komisija, remdamasi SESV 260 straipsniu (buvęs EB sutarties 228 straipsnis), antrą kartą kreipėsi į Teismą.

Teismas 2006 m. kovo 14 d. sprendime, priimtame byloje *Komisija prieš Prancūzijos Respubliką*¹¹, nusprendė, kad ir toliau laikydama, jog gaminio su trūkumais tiekėjo atsakomybė yra tokia pati kaip gamintojo, jei pastarasis negali būti nustatytas, nors tiekėjas per pagrįstą laikotarpį informavo nukentėjusįjį apie savo paties tiekėjo tapatybę, Prancūzijos Respublika nesiėmė būtinų priemonių 2002 m. balandžio 25 d. sprendimui įgyvendinti, kiek tai susiję su Direktyvos 85/374/EEB 3 straipsnio 3 dalies perkėlimu. Teismas pareikalavo, kad Prancūzijos Respublika įgyvendintų direktyvą ir paskyrė 31 650 EUR baudą už kiekvieną dieną, kurią delsiama taikyti 2002 m. balandžio 25 d. sprendimui visiškai įvykdyti būtinas priemones, skaičiuojant nuo naujo sprendimo paskelbimo dienos. Turėjusi sumokėti 795 600 EUR baudą Prancūzija visiškai įvykdė naują Teismo sprendimą.

2007 m. liepos 5 d. sprendimu byloje *Komisija prieš Danijos Karalystę*¹² Teismas konstatavo, kad Danijos Karalystė nevykdė įsipareigojimo perkelti direktyvą 85/374/EEB, kadangi priėmė ir paliko galioti nuostatas, pagal kurias tarpiniai tiekėjai platinimo grandinėje už gaminio trūkumus atsako tokiomis pačiomis sąlygomis kaip gamintojai, tokiu būdu pažeidžiant direktyvos 3 straipsnio 3 dalį. Priėmus šį sprendimą Danija ėmėsi reikiamų priemonių, kad jos teisės aktai atitiktų direktyvą.

3.2. Nacionalinių ekspertų ir patariamųjų grupių pateikta informacija

Taikydama tuos pačius metodus kaip ir rengiant trečiąją ataskaitą, Komisija pasiūlė nacionalinėms valdžios institucijoms ir suinteresuotosioms šalims – neoficialių patariamųjų grupių nariams – pateikti nuomonę dėl direktyvos taikymo ir veiksmingumo nagrinėjamu laikotarpiu. Tokiu būdu buvo siekiama įvertinti praktinį direktyvos ir ankstesnėje ataskaitoje

⁹ ESTT 2009 m. birželio 4 d. sprendimas byloje C-285/08. Rink. 2009 m., p. I-4733.

¹⁰ ESTT 2002 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje C-52/00. Rink. 2002 m., p. I-3827.

¹¹ ESTT 2006 m. kovo 14 d. sprendimas byloje C-177/04. Rink. 2006 m., p. I-2461.

¹² ESTT 2007 m. liepos 5 d. sprendimas byloje C-327/05. Rink. 2007 m., p. I-93.

nagrinėtų klausimų poveikį, nes nacionaliniams teismams skirtingai aiškinant direktyvą, kartais valstybės narės gali ją taikyti skirtingai.

Šioje ataskaitoje apibendrinama Komisijos gauta informacija, susijusi, visų pirma, su prievole įrodyti, reikalavimų laikymusi pagrįstu gynybos būdu, dėl mokslo ir technikos raidos kylančia rizika pagrįstu gynybos būdu ir už materialinę žalą nustatyta 500 eurų franšize.

– **Prievolė įrodyti (4 straipsnis)**

Direktyvoje 85/374/EEB nustatyta, kad padarytą žalą, gaminio trūkumą ir priežastinį ryšį tarp trūkumo ir padarytos žalos privalo įrodyti nukentėjęs asmuo. Šia direktyva nesiekama suderinti valstybių narių skirtingų nacionalinių procedūrinių taisyklių, susijusių su materialine teise ir reikalaujama įrodymo lygiu.

Lowells tyrime dėl atsakomybės už gaminius Europos Sąjungoje¹³ ir Komisijos trečiojoje direktyvos taikymo ataskaitoje jau buvo konstatuota, kad su šiuo klausimu susijusi teismų praktika skiriasi; skirtingų valstybių narių priimti sprendimai ir netgi tos pačios valstybės narės teismų sprendimai buvo skirtingi.

Atsižvelgiant į turimą informaciją, pastebima, kad vis dar išlikę skirtumų, susijusių su būtinais gaminio trūkumo įrodymais. Kai kuriuose nacionaliniuose teismuose, pavyzdžiui, Belgijoje, Ispanijoje, Italijoje arba Prancūzijoje, pakanka, kad skundo pateikėjas įrodytų, jog gaminys neatliko jam skirtos funkcijos. Kitose šalyse, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje¹⁴ arba Vokietijoje, skundo pateikėjas turi išsamiau įrodyti tikslų gaminio trūkumo pobūdį. Iš tos pačios informacijos matyti, kad Austrijos Aukščiausiojo Teismo sprendimai paremti nusistovėjusia teismo praktika, kurioje šios abi pozicijos suderinamos.

Vis dėlto, kai kurių šalių (pvz., Bulgarijos, Italijos, Maltos, Slovakijos, Švedijos arba Latvijos) valdžios institucijos mano, kad nukentėję asmenys, norėdami įrodyti priežastinį ryšį tarp gaminio trūkumo ir padarytos žalos, patiria didelių sunkumų. Šie sunkumai daugiausia kyla dėl ekspertizės išlaidų. Siekdamos išspręsti šią problemą, kai kurios iš šių valstybių narių mano, kad reikėtų iš dalies pakeisti direktyvą ir į ją įtraukti gamintojo atsakomybės prezumpciją arba prievolės įrodyti perkėlimo atsakovui mechanizmą.

Dėl šios nuostatos vis dar nesutaria suinteresuotųjų šalių (vartotojų, gamintojų, tiekėjų, draudėjų arba praktikuojančių teisininkų) atstovai. Vartotojai pabrėžia, kad kyla sunkumų (dažniausiai dėl ekonominių sąnaudų) pateikiant tam tikrų sudėtingų techninių gaminių trūkumo įrodymus ir įrodant priežastinį ryšį tarp trūkumo ir žalos, kai žalos pobūdis yra sudėtingas. Jie mano, kad siekiant veiksmingiau užtikrinti vartotojų apsaugą būtina prievolę įrodyti perkelti atsakovui.

Gamintojai ir draudėjai mano, kad reikalavimas įrodyti priežastinį žalos ir gaminio trūkumo ryšį yra esminis, siekiant išlaikyti direktyva užtikrintą pusiausvyrą tarp gamintojų ir vartotojų

¹³ Lowells. Atsakomybė už gaminius Europos Sąjungoje. Europos Komisijai skirta ataskaita (*Product liability in the European Union – A report for the European Commission – (The Lovells Report)*, 2003 m.

(http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/liability/index_en.htm).

¹⁴ Vis dėlto, Anglijos apeliacinis teismas nusprendė, kad ieškovas neprivalėjo įrodyti tikslaus produkto trūkumo mechanizmo, kad būtų nustatyta gamintojo atsakomybė byloje *Ide prieš ATB sales* (2008 m. WECA Civ 424).

interesų. Jų nuomone, lankstesnės su prievole įrodyti susijusios taisyklės paskatintų vartotojus imtis teisinių veiksmų dėl nedidelės žalos. Pasak praktikuojančių teisininkų, skundo pateikėjai vadovaudamiesi įrodymo taisyklėmis skirtingose valstybėse narėse gali nustatyti priežastinį ryšį tarp trūkumo ir žalos. Tai patvirtina didėjantis reikalavimų atlyginti gaminio su trūkumais padarytą žalą skaičius.

– **Reikalavimų laikymusi pagrįstas gynybos būdas (7 straipsnio d punktas)**

Direktyvoje 85/374/EEB nustatyta, kad gamintojas nėra atsakingas, jei jis įrodo, kad trūkumas atsirado siekiant, kad gaminys atitiktų privalomus valdžios institucijų reikalavimus.

Remdamasi turima informacija, Komisija pažymi, kad nėra daug šiuo gynybos būdu pagrįstos teismo praktikos pavyzdžių. Vengrijos valdžios institucijos nurodė, kad tokios bylos dažniausiai susijusios su transporto priemonėmis ir medicinos produktais. Pirmu atveju taikant nacionalinį įstatymą, kuriuo perkelta direktyva, Vengrijos teismų praktikoje gamintojo atsakomybė nustatoma retai, o vaistų ir kitų medicinos produktų (ypač kraujo produktų) atveju teismai paprastai nusprendžia, kad gamintojas yra atsakingas. Slovakijos valdžios institucijos teigia, kad šiais atvejais vartotojai retai pasinaudoja savo teisėmis į žalos atlyginimą. Jie dažniau pasinaudoja kitomis teisėmis, pvz., gaminio atsisakymo, pirkimo kainos sumažinimo ar trūkumo pašalinimo teise.

Europos farmacijos pramonės atstovai mano, kad taikant direktyva nustatytą atsakomybės sistemą nepakankamai atsižvelgiama į faktą, kad vaistų sektorius yra griežtai reguliuojamas. Jų nuomone, tiriant gaminio trūkumą ir nustatant gamintojo atsakomybę turėtų būti atsižvelgta į tai, kad paprastai sveikatos priežiūros specialistai (pvz., gydytojai, slaugytojai arba vaistininkai) skirdami vaistus atlieka išorinę apžiūrą ir kad gamintojas nekontroliuoja, koku būdu vaistai išrašomi ir vartojami.

– **Gynybos būdas, pagrįstas su mokslo ir technikos raida susijusia rizika (7 straipsnio e punktas)**

Direktyvoje 85/374/EEB nustatyta, kad gamintojas nėra laikomas atsakingu, jei išleidžiant gaminį į apyvartą trūkumo nebuvo galima pastebėti dėl nepakankamų techninių žinių. Taikant šį punktą valstybėms narėms leidžiama nustatyti leidžiančias nukrypti priemones¹⁵.

Remdamasi turima informacija Komisija pažymi, kad nacionaliniai teismai nesutaria, ar šis gynybos būdas gali būti naudojamas nagrinėjant visų rūšių trūkumus. Pavyzdžiui, Vokietijos Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad 7 straipsnio e punktas niekada netaikomas gamybos trūkumams. Kiti nacionaliniai teismai, pavyzdžiui, Nyderlandų ir Jungtinės Karalystės, nepritaria šiam aiškinimui. Be to, nepaisant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo byloje *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*¹⁶, atrodo, kad vis dar kyla abejonių dėl to, kaip teismai turi aiškinti formuluotę sakinyje „trūkumo neleido pastebėti gaminio išleidimo į apyvartą metu egzistavęs mokslo ir technikos lygis“.

¹⁵ Fondazione Rosselli. Direktyva 85/374/EEB dėl atsakomybės už gaminius su trūkumais nustatytos su mokslo ir technikos raida susijusios rizikos sąlygos; ekonominio poveikio analizė (*Analysis of the Economic Impact of the Development risk Clause as provided by Directive 85/374/EEC on Liability for Defective products*), 2004 m. Šioje ataskaitoje teigiama, kad tik Suomija ir Liuksemburgas į savo teisės aktus neįtraukė su šiuo gynybos būdu susijusių nuostatų. (http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/liability/index_en.htm).

¹⁶ ESTT 1997 m. gegužės 29 d. sprendimas byloje C-300/95, rink. 1997, p. I-2649.

Remiantis ta pačia informacija paaiškėjo, kad Austrijos Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad ši išteisinamoji sąlyga gali būti taikoma tada, kai tokią riziką nustatė tik teismo paskirtas ekspertas, atlikęs tam tikrus tyrimus teismo proceso metu, ir kai tokia rizika nebuvo nustatyta prieš prasidedant procesui ir prieš prekiaujant gaminiu.

Dabar kai kurios valstybės narės gamintoją laiko atsakingu už su mokslo ir technikos raida susijusią riziką. Pavyzdžiui, Suomijoje ir Liuksemburge gamintojas laikomas atsakingu už visų rūšių gaminių padarytą žalą. Ispanijoje šiuo gynybos būdu negrindžiami ieškiniai, susiję su žmonėms vartoti skirtais vaistais ir maisto produktais. Kitose šalyse (pavyzdžiui, Prancūzijoje) ši sąlyga netaikoma tam tikriems produktams ir esant tam tikroms aplinkybėms.

Kai kurios nacionalinės valdžios institucijos (pavyzdžiui, Bulgarijos ir Maltos) mano, kad reikėtų persvarstyti direktyvos 7 straipsnio e punkto nuostatą, siekiant panaikinti šį atsakomybės netaikymą. Jų nuomone, toks atsakomybės netaikymo panaikinimas prisidėtų prie geresnio vidaus rinkos veikimo. Kitos valdžios institucijos (pavyzdžiui, Graikijos, Italijos, Jungtinės Karalystės ir Lietuvos) mano, kad ši sąlyga padeda palaikyti pusiausvyrą tarp poreikio skatinti novatoriškų gaminių išleidimą į rinką ir vartotojų apsaugos, kadangi dėl tokios nuostatos sumažėja įmonių draudimo išlaidos. Taikant šią nuostatą būtų skatinamos technikos ir mokslo inovacijos nedidinant galutinės gaminių kainos.

Pramonės ir draudimo sektorių atstovai teigia, kad panaikinus šį gynybos būdą būtų trukdoma plėtoti inovacijas, kurti naujus produktus ir padidėtų draudimo išlaidos. Jų nuomone, tai, kad šios nuostatos netaikymas neturėjo didelio poveikio nei Liuksemburge, nei Suomijoje lėmė šių rinkų dydis. Vartotojų atstovai, priešingai, sutiktų, kad atleidimas nuo atsakomybės būtų panaikintas. Jie tvirtina, kad griežta atsakomybė pagrįsta principu, pagal kurį iš riziką keliančios veiklos gaunantis naudos asmuo turi kompensuoti padarytą žalą. Taigi gamintojas turėtų būti laikomas atsakingu, net jei patirta žala buvo padaryta dėl rizikos, kurios buvo neįmanoma nustatyti.

Kai kurie farmacinių įmonių atstovai kritikuoja Prancūzijos teismų praktiką, pagal kurią su identiškais gaminiais, išleistais į rinką 1988–1998 m. (perkėlimo įstatymo data), susijusiuose ieškiniuose draudžiama remtis dėl mokslo ir technikos raidos kilusia rizika. Jų nuomone, ši pozicija neatitinka direktyvos, nes atleidimas nuo atsakomybės negali būti taikomas arba panaikinamas atsižvelgiant į identiško gaminio išleidimo į rinką datą.

– **500 eurų franšizė (9 straipsnis)**

Direktyva 85/374/EEB taikoma žalai, padarytai asmeniniam naudojimui ar vartojimui skirtam daiktui, išskyrus patį gaminį su trūkumu, nustatant 500 eurų franšizę. Trečiojoje ataskaitoje teigta, kad nacionalinių teismų praktikoje ši franšizė aiškinta skirtingai.

Šiuo metu kai kurios nacionalinės valdžios institucijos yra linkusios sumažinti ar net panaikinti franšizę, kad būtų užtikrinta veiksmingesnė vartotojų apsauga. Pavyzdžiui, Rumunijos valdžios institucijos siūlo nustatyti 200–500 eurų franšizę ir leisti valstybėms narėms pačioms pasirinkti tokią sumą, kuri geriausiai atitiktų kainas jų teritorijose.

Suinteresuotosios šalys (pramonės atstovai) mano, kad būtina bent toliau taikyti dabartinę ribą, kad būtų galima kompensaciją griežtos atsakomybės atveju išmokėti tik dėl tam tikro dydžio žalos ir tokiu būdu neskatinti teikti su nedidele materialine žala susijusių ieškinių, visų pirma prieš mažąsias ir vidutines įmones. Be to, jie mano, kad šią franšizę reikėtų padidinti,

siekiant pritaikyti ją prie infliacijos. Vartotojų atstovai, priešingai, reikalauja panaikinti franšizę, kad būtų galima atlyginti visą materialinę žalą.

3.3. Kiti su direktyvos taikymu susiję klausimai

– Galimybė kreiptis į teismą

Direktyvoje 85/374/EEB nėra konkrečių nuostatų, susijusių su galimybe nukentėjusiems asmenims kreiptis į teismą. Nukentėjusieji turi naudotis nacionalinių teismų siūlomais sprendimais.

Komisija primena, kad plėtojant vidaus rinką būtina sudaryti palankias sąlygas vartotojams kreiptis į teismą dėl tarpvalstybinių atvejų.

Šiuo klausimu teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose srityje padaryta didelė pažanga, visų pirma ieškant alternatyvių konfliktų sprendimo būdų ir nagrinėjant ieškinius dėl nedidelių sumų.

– Informacijos rinkimas ir keitimasis ja

Nuo 2001 m. Komisija turi nacionalinių ekspertų tinklą („Atsakomybės už gaminius su trūkumais ekspertų grupė“), kuris padeda rinkti informaciją, naudingą ir (arba) reikalingą, siekiant nustatyti, ar direktyva taikoma tinkamai ir, jei taip nėra, nagrinėjant kilusias problemas. Paskutinis grupės posėdis įvyko 2004 m. Daugelis valstybių narių mano, kad nebūtina rengti reguliarius grupės posėdžius, kad būtų pasikeista informacija; ji turėtų rengti posėdžius tik tada, kai būtina aptarti konkretų klausimą. Vis dėlto, naujosios valstybės narės iš esmės pritaria reguliariems posėdžiams, per kuriuos būtų keičiamasi informacija.

Kalbant apie informacijos rinkimą, Didžiosios Britanijos Tarptautinės ir lyginamosios teisės instituto Atsakomybės už gaminius su trūkumais forumas (*Product Liability Forum of the British Institute of International and Comparative Law*) turi atsakomybės už gaminius su trūkumais duomenų bazę. Šia duomenų baze galima naudotis internete; joje pateikta informacija apie visų valstybių narių teisės aktus ir teismo sprendimus, susijusius su direktyva 85/374/EEB¹⁷.

4. IŠVADA

Direktyva 85/374/EEB nesiekia visiškai suderinti visus atsakomybės už gaminius su trūkumais teisės aktų aspektus Europos Sąjungoje. Be to, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai turi lemiamą reikšmę apibrėžiant šios direktyvos taikymo sritį ir teisingai bei vienodai ją įgyvendinant.

Iš turimos informacijos matyti, kad su Direktyvos 85/374/EEB taikymu susijusi padėtis yra panaši į aprašytąją ankstesnėje ataskaitoje. Vis dėlto, atrodo, kad direktyva pagrįstų ieškinių dėl atsakomybės pripažinimo skaičius kai kuriose valstybėse narėse padidėjo; taip pat padaugėjo neteisminių susitarimų dėl kompensacijos, sudarytų tarp nukentėjusiojo ir atsakingo už padarytą žalą asmens.

¹⁷ www.biicl.org/plf.

Apskritai, laikoma, kad direktyva užtikrinama vartotojų apsaugos ir gamintojų interesų pusiausvyra. Dauguma šiai ataskaitai parengti pateiktų duomenų patvirtina, kad Direktyva 85/374/EEB yra priemonė, suteikianti realią galimybę pateikti ieškinį dėl kompensacijos ir gauti tinkamą kompensaciją už gaminio su trūkumais padarytą žalą.

Nacionaliniai ekspertai ir suinteresuotosios šalys iš esmės pripažįsta, kad svarbu turėti subalansuotą atsakomybės sistemą, kuria reglamentuojami įmonių ir vartotojų santykiai, ir mano, kad šia direktyva pasiektas kompromisas ir atsižvelgiama į visų šalių interesus. Vis dėlto, susijusios šalys pateikė skirtingas nuomones dėl tam tikrų direktyvos nuostatų veiksmingumo, visų pirma dėl nuostatų, susijusių su prievole įrodyti, reikalavimų laikymusi pagrįstu gynybos būdu, su mokslo ir technikos raida susijusia rizika pagrįstu gynybos būdu ir 500 eurų franšize. Daugelis šių skirtingų nuomonių jau buvo nurodytos ankstesnėje ataskaitoje.

Vartotojai pageidauja geresnės jų interesų apsaugos mažesnėmis sąnaudomis, o tai, pavyzdžiui, reikštų franšizės panaikinimą. Gamintojai ir draudėjai, priešingai, pažymi, kad kyla rizika, jog padaugės dėl nedidelės žalos pateikiamų ieškinių; taigi jų nuomone franšizę reikėtų padidinti. Šias skirtingas pozicijas atspindi ir nacionalinių ekspertų nuomonės.

Taigi, Direktyva 85/374/EEB padeda palaikyti pusiausvyrą tarp gamintojų ir vartotojų interesų, susijusių su atsakomybe už gaminius su trūkumais. Komisija mano, kad galimi skirtumai nesudaro didelių prekybos kliūčių ir neiškraipo konkurencijos Europos Sąjungoje. Visų pirma, Komisija pažymi, kad tais atvejais, kai gaminyje su trūkumais sukelia žalą, nukentėję asmenys gali įrodyti priežastinį ryšį, net jeigu nacionalinės procedūrinės taisyklės skiriasi. Ji taip pat pabrėžia, kad iš turimos informacijos apie nuostatų, susijusių su gynybos būdais ir 500 eurų franšize, poveikį galima daryti išvadą, kad direktyva užtikrinamas bendras vartotojų apsaugos lygis ir bendras gamintojų atsakomybės už gaminius su trūkumais pagrindas.

Atsižvelgiant į tai, kad turima informacija nėra pakankamai pagrįsta objektyviais faktais ir kad bet koks vienos nuostatos ar kelių nuostatų pakeitimas pakenktų bendrai šia direktyva užtikrintai pusiausvyrai, Komisija mano, kad per anksti siūlyti persvarstyti šią direktyvą.

Iki kitos ataskaitos rengimo Komisija stebės visus pokyčius, kurie galėtų turėti poveikio minėtai pusiausvyrai; prireikus ji pasitelks nacionalinius ekspertus ir suinteresuotąsias šalis išsamiam vertinimui atlikti, siekdama nustatyti problemas ir rasti daugeliui susijusių šalių priimtinius sprendimus.

xxx

Komisija ragina Europos Parlamentą, Tarybą bei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą susipažinti su šia ataskaita.